

Darurile Bucureștilor

M-a tulburat întotdeauna felul în care își taie calea spre noi poveștile Bucureștilor. Cineva zărește din goana troleibuzului un nume încrustat pe o placă de marmură, la un colț de stradă, și povestea își găsește de îndată locul în saga unei familii; altcineva recunoaște în mulțime un profil, asemănător cu al unei ființe iubite, pierdute demult, și șoapta devine strigăt ascuțit; un domn se apleacă asupra unei cățelușe rătăcite pe stradă și o trecătoare, din întâmplare pe acolo, își oferă ajutorul, o sută de povești vor înflori din crâmpeiul acelei clipe; un prieten vechi te caută în înghesuiala unui vernisaj, să-ți comunice un fapt important; cineva a uitat tot și se străduiește să-și deștepte amintirile; altcineva întinde o mână, sprijinindu-te să cobori câteva trepte în timp; undeva se deschide o poartă și întâmplările locului țâșnesc năvalnic din ziduri; o carte necitită lasă să cadă un petic de hârtie cu o adresă; un telefon îți deșteaptă emoții stinse demult. Descifrezi, scrijelită în piatră, pe postamentul unei statui, îngropat între crengi de măceș și spini, semnătura unui artist. Istorioara tresare prin bucoavnele vechi, la bibliotecă, primul volum, luat în mână absolut la întâmplare, îți furnizează, neașteptat, detalii sublime.

Povestea pare că a și început a se depăna, se stabilesc reperele, urzeala e pregătită, băteala abia așteaptă să-și îndeplinească culorile printre firele întinse. Apoi undeva se rupe o ață de păianjen, se rostogolește un bob de mac, cineva se teme că va deștepta adevăruri primejdioase, dureri împietrite, suspiciuni

adormite, și povestea se curmă. Trebuie să ai noroc, trebuie să te grăbești, altfel aurora boreală clipește și se stinge pentru totdeauna. Sau dimpotrivă, povestitorului îi vin în ajutor alte glasuri, istoriile se amestecă, cărțile se deschid exact la pagina care îți confirmă legenda, din cufere vechi ies la iveală teancuri de documente, povestea de familie devine act în regulă, cu număr de înregistrare și ștampilă, amintirea vagă se năpustește materializată dintr-o fotografie înțepenită de jumătate de veac între două sertare ale scrinului încrustat, craniul de pe biroul medicului apare în tabloul de deasupra bibliotecii, pictat în anii 1920, cutia muzicală mai cântă încă, învârtind caruselul cu privighetori de aramă, îți poți trage pe brațe mănușile albe de bal, lungi până la umeri, de la 1881, ale nașei contese, îți poți plimba degetele înfiorate pe efigia trandafirică, modelată în lut, a micii prințese care nu a trăit nici patru ani. Poți prelua, fără voie, toată sfârșierea sfârșitului ei, îți poți pierde respirația de durere auzind glasul mamei șoptind cuvintele biblice: *Nu o plângeți, ea n-a murit, ea doarme*. O scrisoare veche, de fapt o ciornă rămasă din întâmplare prin dosarele familiei, adresată cuiva care a citit-o, transcrisă și timbrată, acum aproape o sută de ani, îți povestește cum se montează coloanele măiestru restaurate ale bisericii cantacuzine din curtea palatului Cotroceni. Sau cum se poate afla în însuși chipul fiicei tale modelul ideal pentru a înfățișa în piatră înțelepciunea, grația, hărnicia și seninătatea. Crezi că retrăiești emoțiile, revelațiile altora, descoperi rosturile rătăcite, căutările, izbânzile, tristețile de demult. Totuși, nu poți să afli totul, pas cu pas, nu ți-ar ajunge timpul tău pentru a retrăi timpul altora. Nici nu există retrăiri. Dar poți spera să zugrăvești o clipă.

De foarte mulți ani îmi doream să aflu povestea inscripției de pe muchia unui postament de vas ornamental, o descifrasem întâmplător, în Grădina Icoanei: *Sculptor Emil Becker, strada Bateriilor 50*. La început, literele cioplite în piatra artificială abia se mai întrezăreau, apoi cineva a lustruit cu finețe fațeta îngustă, a curățat cu grijă lichenii înfloriți în calcaruri și literele

parcă au ieșit la suprafață din timpul trecut. De câte ori aveam drum pe acolo, îmi spuneam: strada Bateriilor nu mai există, unde se va fi ascunzând povestea? Nu se poate să nu existe undeva... Și într-o zi, fiul meu cel mare, Andrei, fără să-mi bănuiască nostalgiile, mi-a depănat surâzând un fel de basm modern. Una dintre colegele lui, o foarte frumoasă doamnă, îl întâlnește pe internet pe acela care avea să se dovedească alesul inimii sale... Se căsătoriseră și locuiau undeva în raza Foișorului de Foc, într-o casă cu grădina potopită de arbori și plină de statui, unde mirele se străduia să reînvie duhul unei alte vechi clădiri, distruse în demolările din anii '80, în urgia ce lovise dealurile de pe malul drept al Dâmboviței. Casa aceea fusese a străbunicului lui, un mare sculptor. Iar strănepotul se numea Șerban Filip von Becker...

Casa din strada Bateriilor 50

Pentru mine, a intra în casa sculptorului Emil Wilhelm Becker, aflată în mult chinuitul cartier Uranus, pe strada Bateriilor, care nu mai există, a însemnat să sun la o poartă dintr-un cu totul alt cartier, aproape de Foișorul de Foc și de Calea Moșilor, pe strada Iancu Căpitanu. Acolo s-a strămutat universul artistului bucureștean, în anul 1983, când o țesătură superbă de uliți (Cazărmii, Lăzureanu, Alexandru Orăscu, Meteorilor, Miracolelor, Fenix, Salvatorului, Arionoaiei, Bateriilor, Schitul Maicilor și multe altele încă) a dispărut sub buldozere. Acolo și-a găsit un refugiu, în măsura în care un univers poate migra, casa de poveste, una dintre operele artistice ale marelui creator. Familia sa și-a adunat puterile, înfruntând urgiile vremii, și a reușit să salveze, element cu element, pas cu pas, și lucrurile care știu să vorbească, și duhul adunat în fibra lor. Doamna Rodica Filip von Becker, nepoata de fiică a lui Emil Wilhelm Becker, m-a întâmpinat și m-a ascultat cu un surâs inspirat, luminos, în odaia străjuită de dantelăria înflorată a

unor coloane de piatră și a unui șemineu ce amintește de interioarele palatelor regale.

– Am putea începe în multe feluri, doamnă Becker, evocarea artistului care a dăruit Bucureștilor statuia *Avântul țării* și i-a împodobit cu ornamente unice, încărcate de simboluri, clădirile cele mai elegante ale primei jumătăți de secol XX, dar dumneavoastră și numai dumneavoastră puteți, dintr-o perspectivă unică, povesti cum a fost, e perspectiva nepoatei, a fetiței care a trăit în aceeași casă cu bunicul ei, care a avut îngăduința să îi intre în birou și în atelier, să îl vadă lucrând, să-l audă povestind, să învețe de la el cum e viața pe pământ.

– Deși sunt peste șaiszeci și cinci de ani de când bunicul meu, sculptorul Emil Wilhelm Becker, a părăsit această lume, eu îl simt prezent prin spiritul său și sper să mă ajute în această încercare de reconstituire a vieții sale. Pentru mine, el a fost un monument. Toată copilăria și adolescența mi-au fost marcate de personalitatea lui. Mă impresiona voința lui puternică și ambiția pentru realizarea lucrului propus. De mică am vrut să fiu ca el, l-am venerat și am priceput, cât am putut eu la vârsta aceea, capacitatea lui de creație, care m-a impresionat extraordinar. Și eram copil destul de mititel și-i spuneam: *Otata, tu ești un geniu!* Eram pătrunsă de ce-i spuneam și convinsă că așa este. Pentru mine, era măreț nu în primul rând în ceea ce privește relațiile de familie. Poate că, în general, bunicii sunt descriși diferit, mai bunuți, mai drăguți, că merg cu copiii în parc să-i plimbe, că le iau prăjituri, însă bunicul meu nu a fost în acest fel. Mă ducea la concertele de orgă de la Biserica Evanghelică, ținea să-mi completeze educația muzicală primită acasă, cu lecții de pian. Se pare că eram dotată cu talent, Otata și-ar fi dorit să devin pianistă. Dar n-a fost să fie, au venit peste noi ani grei, anii de după 1944, și am fost nevoită să renunț. Frigul polar din casă, mâinile mele înghețate, frica de viitor, sărăcia care ne-a lovit mi-au întrerupt studiile.

– Ați trăit lângă bunicul dumneavoastră și vremuri bune și vremuri cumplite.

– Da, vremuri grele, amenințătoare, distructive, și le va veni rândul să le evoc. Acum, înainte de orice, aș vrea să îl amintesc pe bunic, așa cum îl vedeam cu ochii unui copil fericit, iubit de toată familia. A fost, în primul rând, un om destul de sever, disciplinat, organizat, ținea foarte mult la punctualitate, la corectitudine. Și trăsăturile astea a încercat să mi le insufle mie, dar și bunicii, soția lui, Omama. Îmi aduc aminte că odată, când eram la Bușteni, am făcut nu mai știu ce poznă, probabil am întârziat la masă, și Otata m-a pedepsit închizându-mă în camera mea. Eu, însă, am fugit pe fereastră, iar Otata s-a supărat foarte tare și a vrut să mă trimită, ca pedeapsă, înapoi la București. Împreună cu Omama. Părea neînduplecat! Am vărsat multe lacrimi până am fost iertată. Vedeam cât de mult ține la ordine și disciplină Otata, mai ales când eram împreună în vacanță, la Bușteni, unde stăteam mai mult timp împreună, dar și la București, unde locuiam în aceeași casă din strada Bateriilor 50. Numai că la București el muncea tot timpul și-l vedeam mai puțin.

– Îl vedeți, însă, de foarte aproape.

– Da, așa. Deși era mereu foarte ocupat cu treburile lui, îmi acorda toată atenția, când i-o ceream. Eu, de exemplu, îl știam întotdeauna la birou, așezat în fața unui teanc de albume, de reviste, de gravuri sau de planșe, și imaginea asta mi-a rămas în minte până azi. Avea aprinsă lampa de birou și se uita cu lupa la monede și medalii vechi, le întorcea pe toate părțile, le privea atât de concentrat, că nu vedea nimic în jur. *Ce faci tu, Otata?* îl întrebam eu. Și el răspundea scurt: *Studiez!* Toată viața lui a studiat. Am și aici, la București, am și în biblioteca de la Bușteni albumele lui cu marii pictori. De fapt, cărțile mele cu povești acestea au fost, albumele cu lucrările marilor pictori și sculptori. Velázquez, Rembrandt, Michelangelo.

– Vă explica, vă povestea despre ei?

– Mă ținea pe genunchi, să mă uit în albume, le răsfoiam împreună, îmi mai și povestea! Știți cum îmi spunea el mie? *Puricelul meu!* Parcă-i aud glasul: *puricel!* Uneori jucam tabinet sau șah și povestea. Pe urmă îmi dădea hârtie și creion să desenez, iar el citea mai departe. Îmi dădea niște foi mari de bloc, era o hârtie *Ursus*, făcută la fabrica de la Bușteni. Eu începeam să desenez *mirese și miresoi*, așa le spuneam, și Otata își vedea liniștit de ale lui. Îmi plăcea foarte mult că îmi povestea și despre voiajele pe care le făcea în străinătate, pentru că el a colindat aproape întreaga Europă. Cu Omama, e adevărat. Dar mergea și singur foarte mult. Pentru că a lucrat la Mausoleul de la Liège, știți, în Belgia. A câștigat premiul care l-a desemnat ca realizator al sarcofagului Eroului Necunoscut Român, și astfel a putut să-și lege numele de *această operă în veci nemuritoare*, cum se afirma în gazeta *Vitiorul* din 17 iulie 1936. Această împrejurare i-a prilejuit o serie întreagă de călătorii. Acolo mergea singur. Sarcofagul era sculptat într-un bloc de marmură albă de Transilvania, în stil romano-bizantin, și cântărea 6000 de kilograme. Pe ecuson sunt trecuți anii războiului: 1916-1919. Pentru că România a intrat în război la 16 august 1916 și a luptat până în toamna lui 1919, contra trupelor ungare ale lui Béla Kun, până când capitala, Budapesta, a fost cucerită, Béla Kun a demisionat și regimul comunist care se instalase a fost desființat. Abia atunci, la 14 noiembrie 1919, ostașii români au putut porni spre casă.

– Sarcofagul pentru *Memorialul Eroilor Primului Război Mondial* fusese lucrat acasă, la București?

– Așa, acasă! Când a fost dus acolo sarcofagul sculptat de el, cu trenul, bineînțeles, Otata și-a luat un șezlong, s-a suit în vagonul de marfă, lângă lucrarea lui, și nu s-a clintit de acolo tot drumul, timp de șapte zile, ca s-o păzească, să supravegheze manevrele hamalilor și, mai ales, s-o așeze cu propriile mâini la locul definitiv. Sarcina lui fiind îndeplinită, artistul s-a întors acasă fără să mai aștepte onorurile inaugurării, care au avut loc mai târziu. Am aici fotografia lucrării, Otata o ținea

pe peretele din birou și, aici, am pus-o și noi la fel, e o fotografie făcută în momentul când sarcofagul a ajuns acolo și a fost instalat pe locul pregătit pentru el. Vedeți, deasupra lui este desfășurat steagul României, cu Stema Regală, și mai este și o candelă. În perete, în dreptul sarcofagului, este o nișă, închisă cu o ușiță metalică, ce lasă să se vadă trei imagini-simbol, Stema Regală și, cred, două icoane. Fiecare țară aliată, Franța, România, Spania, Grecia, Marea Britanie, Italia, Polonia și Rusia, își avea monumentul ostașilor ei, cripta ei. Unele părți din marele monument au fost plasate și afară, sub cerul liber, unde erau biserica și un turn de 75 de metri, monument laic, având la picioare clădirea cu criptele.

– Capela nu era încă terminată în momentul acela, pe cât se vede în fotografie.

– Așa e! Fotografia este făcută spre sfârșitul lucrărilor. Vedeți, la picioarele sarcofagului este așezată Coroana Regală, iar în lungul sicriului, pe capac, o spadă aurită, cu mânerul în cruce și cu inițialele Regelui Ferdinand în centru. Modelul ei se află în casa noastră, în sufragerie, e fixată pe unul dintre lambriuri, lângă șemineu. Mi-a spus bunicul că înăuntrul sarcofagului e pământ adus din toate regiunile țării noastre și câte puțin pământ al unora dintre țările aliate.

– Prin ce ani se ocupa Emil Becker de Memorialul European de la Liège?

– Nu știu exact, pe la sfârșitul anilor '30, din 1936 avem noi un extras din *Gazette de Liège* despre lucrarea bunicului, dar am auzit că, de fapt, lucrările nu s-au terminat niciodată de-a binelea, conform proiectului inițial.

– Oficial este denumit *Memorialul Interaliat de la Cointe*.

– Exact. Un an mai târziu, în 1937, când Otata lucra la cele două medalii legate de inaugurarea Memorialului, comandate lui, Regele Leopold al III-lea l-a primit pe sculptor, care i-a prezentat machetele având pe revers chipurile Regelui Carol I și al Regelui Leopold. Când vom trece în revistă machetele și fotografiile de lucrări o să revenim asupra lor. Îmi plăceau

nespus amintirile lui de la Liège, le ascultam cu ochii închiși ori de câte ori îmi povestea, la cererea mea, despre Prințesa de Merode, pe care o întâlneam cu ocazia lucrărilor de la *Monumentul Interaliat*, ea făcând parte din Comitetul de Inițiativă, ca Președintă. Otata se bucurase de prețuirea ei, prințesa fiind cucerită de erudiția și de talentul lui artistic. De aceea îl invitase la recepțiile oferite la reședința ei și cum eu, ca toate fetițele din vremea mea, adoram poveștile cu prinți și prințese, nu mă mai săturam ascultându-l vorbind despre o prințesă adevărată și parcă îl vedeam pe bunicul meu în ținută de ceremonie, întâlnind lumea elegantă a acelor reuniuni. Otata îmi aprinsese fantezia și cu un cadou special, o hermină cu ochișori de sticlă pe care o purtam cu multă mândrie, așa cum Omama și mama își purtau vulpile. O mai am și astăzi, s-a păstrat bine. Văzusem în poze herminele prințeselor din povești, le spuneam tuturor: *Uite ce mi-a adus Otata din Belgia!*

– Un dar încântător pentru o fetiță mică, îndrăgostită de prințese!

– Toate darurile de la bunicul meu mă încântau, să știți. Iar Prințesa de Merode, vizitată de Otata la reședința ei, era pentru mine personaj de vis. Am și o adresă a prințesei, de pe plicul venit din Bruxelles, 213, Avenue Louise. Din acestea toate au rămas doar cuvintele ei de prețuire scrise pe spatele fotografiei lucrării lui Emil Becker, Sarcofagul Românilor de la Liège, și semnate *Princesse de Merode*. Această mărturie o păstrez cu pioșenie și cu părerea de rău că cerneala a fost decolorată de timpul trecut de atunci, peste 60 de ani. Cred că adresa din Avenue Louise nu este a reședinței Merode, ci a Comitetului pentru *Mémorial Interallié*, pentru că am găsit-o și în dreptul numelui baronului Trostenberg, Secretar General al Comitetului, pe o notă unde se află și numele arhitectului Joseph Smolderen, cu adresa lui din Bruxelles, 37, Rue Washington. Dar să mă întorc la relatările bunicului despre călătoriile lui prin lume. Îmi descria în amănunt hotelurile la care trăgea. Nu erau așa cum sunt în ziua de astăzi, cu patru stele, cu cinci

stele. Nu luxul conta în primul rând pentru bunicul. El alegea hoteluri cu tradiție, unde poposiseră în timp mari personalități ale lumii. Numai acolo se ducea. Și era un prilej să-mi povestească despre un scriitor sau un artist sau despre un om politic. Îmi descria diferite detalii de arhitectură, de ornamente, simplu, ca pentru mine. Îmi dădea amănunte pitorești. Își amintea, de exemplu, că la Londra, la intrarea unui hotel cu o veche tradiție, oaspeții erau întâmpinați de un portar-halebardier în costum de epocă. Pentru mine, detaliile acestea erau încântătoare, îmi plăcea grozav să-l ascult, eram extaziată. Îmi plăcea și când îmi descria bagajele lor, numeroase geamantane, cufere, cutii pentru pălării, precum și nelipsita pungă cu cocoșei de aur, pentru cheltuielile de drum. Acestea erau temele poveștilor lui pe când mai eram încă un copil mic. Până pe la începutul anilor '40. Mai târziu, în adolescență, a început să-mi vorbească mai mult despre familie, despre numeroșii Beckeri pictori, gravori și chiar sculptori, despre cei pasionați de istoria artei sau de istoria religiei, autori ai unor studii importante, despre pasiunile lor de colecționari, de numismați. Însă timpurile se schimbaseră. Bunicul povestea cu grijă, cu rețineră, dar convins că trebuie să îmi cunosc înaintașii.

– Erați singurul copil din familie?

– Eram prima nepoată. Dintre frații mamei, numai Willy a avut copii, mai târziu, doi băieți. Emil, nu. Otata, v-am spus, era foarte ocupat, dar când avea o clipă liberă, seara, fiind acolo, sub ochii mei, îl căutam și mai urma o poveste...

– Așa se desfășurau serile în strada Bateriilor. Am mai scris, doamnă Becker, despre acest cartier dispărut, despre o casă aflată pe strada Bateriilor 28, la colțul cu Intrarea Iuliu Roșca, despre o alta, de la numărul 26... Case ale familiei scriitorului Petre Dulfu. Nora sa, doamna Eftimia Dulfu, mi-a evocat casele și cartierul. Mă bucur să revin pe această stradă cu desăvârșire ștearsă de pe fața pământului, pentru a evoca o mare personalitate a artei românești, pe sculptorul Emil Wilhelm Becker, pentru a pomeni și strada, ca pe cineva foarte drag și pierdut...